

blica, et necessaria bono communi reipublicæ : et alius casus est, si aggressus habet conscientiam peccati mortalis, de quo facile non possit pœnitere. Prior pars hujus conclusionis satis manifesta relinquatur ex secunda parte præcedentis conclusionis. Quoad secundam vero partem probatur, quia tenetur quilibet magis prospicere bono spirituali animæ suæ, quam alteri bono temporali proximi, maxime in illo periculo gravissimo mortis, ubi imminet gravissimum damnum spirituale damnationis æternæ, quod tenetur quis potius vitare, quam quodcumque damnum temporale, imo spirituale aliorum: quæ doctrina colligitur manifeste ex D. Thoma super epistolam ad Romanos, capite nono in illa verba : *Optabam ego anathema esse a Christo pro fratribus meis*. Et hactenus de primo puncto hujus difficultatis, et ad secundum procedendo

XIII. Dico sexto: Licitum est cui-cumque seipsum defendere cum occisione aggressoris, etiam si ipse aggressus culpabilem causam dederit aggressori. Hæc conclusio, quæ communis est inter doctores, adversatur quantum ad primam partem primæ sententiæ, et quantum ad secundam partem adversatur ultimæ sententiæ. Et quidem quoad primam partem probatur, ex lege prima ff. De vi, et vi armata, et ex lege Ut vim, ff. de justitia et jure, ubi expresse conceditur facultas ut possit quis vim vi repellere, et cum moderamine inculpatae tutelæ se defendere, etiam cum occisione aggressoris. Et idem habetur in jure canonico distinctione prima, capite Jus naturale. Et alia plura loca ex utroque jure adducunt in præsentem communitè expositores D. Thomæ, in quibus locis id ipsum expresse habetur.

XIV. Secundo, probatur ratione

desumpta ex ipsis legibus, est enim licitum per vim æqualem repellere aliam vim. Si autem esset licita solum præcise defensio illa taliter, ut ex hoc ipso quod sequitur mors invasoris defensio fieret illicita, nullatenus esset licitum repellere vim per æqualem vim, quia in sola præcise defensione sine morte aggressoris subsecuta non potest intelligi sufficiens vis ad repellendam vim; ergo si licitum est per vim repellere vim, licita erit defensio cum vi, et violentia in ordine ad aggressorem, ac per consequens cum morte illius subsecuta.

XV. Tertio probatur, nam aggressus habet jus ad prospiciendum vitæ suæ magis quam ad prospiciendum vitæ aggressoris; ergo si tunc aggressus non potest prospicere vitæ utriusque simul, sed solum alteri, ex hoc ipso manet deobligatus ad prospiciendum vitæ aggressoris, ac per consequens vitam suam poterit defendere, et conservare occisione aggressoris, quando aliter facere non potest. Probatur consequentia, quia si quando non potest utrique simul vitæ prospicere, non posset vitam propriam conservare cum occisione aggressoris, teneretur magis prospicere vitæ aggressoris quam suæ, quod est falsum et absurdissimum.

XVI. Istæ duæ rationes, quæ satis efficaces sunt adhuc tamen a priori non probant conclusionem, sed solum a posteriori. Potissima autem et efficax ratio a priori est quam D. Thomas adducit in articulo septimo, et de illa dicemus in ultima conclusione hujus dubii. Secunda vero pars nostræ conclusionis probatur, quia etiamsi aggressus culpabilem causam, et occasionem dederit aggressori, adhuc tamen aggressus non amittit proprium jus defendendi propriam vitam, cum illud jus sit naturale, ergo non minus potest

se defendere ab aggressore cum morte ipsius aggressoris, ac si nullam causam probabilem dedisset illi. Antecedens probatur, quoniam aggressor quantumcumque culpabili causa sibi oblata ab aggresso adhuc peccat gravissime, et gravissimam injuriam facit aggresso illum occidens; ergo aggressus injuste patitur, et juste se defendit, ac per consequens non minus jus habet ad defensionem propriæ vitæ, quam si nullam occasionem culpabilem dedisset aggressori. Legatur magister Bagez dubio primo, conclusione tertia, et hactenus de secundo puncto, de tertio dicemus statim.

XVII. Dico septimo : Quatuor conditiones sunt necessariae, et requisitæ ut defensio cum occisione aggressoris sit licita, ita ut ex defectu cujuscumque illarum fiat defensio illicita. Prima conditio est, quod aggresso se defendenti, inferatur vera vis, si enim ei vera vis non inferatur nullo modo erit licita defensio cum occisione aggressoris. Ad explicandam autem istam conditionem utuntur auctores aliqui hoc exemplo, verbi gratia, quamvis aliquis maximam calumniam patitur in judicio tam a iudice, quam a testibus, vel ab aliis, ita quod per calumniam quam patitur damnatur ad mortem, sic adeo, ut nullo alio modo possit se defendere a calumnia, et morte sibi inferenda, nisi cum morte accusatoris, aut alicujus falsi testis, quia a calumnia non potest seipsum licite defendere, nisi secundum ordinem juris. Unde per vim illativam mortis solum potest seipsum licite defendere quando ei vera vis inferatur in sua persona, calumnia autem illa non est vera vis. Hujus tamen exempli doctrinam non omnes acceptant, imo oppositum tenet magister Bagez dubio quarto, conclusione secunda, et Lessius id late probat; tum auctoritate aliorum,

tum rationibus libro II, capite IV, dubitatione VIII, numero XLVII. quamvis tandem asserat istam doctrinam esse quidem speculative veram, seu probabilem, practice autem minime sequendam. Sed de hoc dicendum late in sequentibus dubiis.

XVIII. Secunda conditio: Aggressoris occisio debet subsequi in actuali defensione, ita ut nec antea quam vera vis inferatur aggresso, nec post transactam vim occidatur aggressor ab aggresso. Quæ conditio est formaliter intelligenda de actuali occisione formaliter sumpta. Nam inter doctores dubium est, an aliquis possit prævenire aggressorem suum, quando certus est quod ab aggressore sit invadendus, vel quod aggressor præparet arma in ordine ad aggressionem faciendam. Nam quando aliter ipse qui invadendus est alia via se defendere non potest, quamvis illa videatur præventio materialiter, formaliter tamen potius est defensio. Sed de hoc non determinamus in præsentem quomodo debeat fieri, sed dicemus in subsequentibus.

XIX. Tertia conditio est, quod talis defensio fiat cum moderamine inculpatae tutelæ. Quam conditionem D. Thomas explicuit in prima conclusione, articulo quarto, videlicet, quod ipse actus qui ordinatur ad defensionem sit proportionatus defensioni, et nullo modo excedat ipsam. Etenim si quis potest se ipsum defendere non solum sine occisione aggressoris, verum sine eo quod inferat ei aliquod vulnus, tenetur nec vulnus inferre, et de hoc etiam in subsequentibus dubiis dicimus. Quarta conditio est, quod occisio aggressoris non fiat ex intentione ab aggresso, quam conditionem explicat D. Thomas in tertia conclusione; et nos dicemus amplius in subsequentibus dubiis.

XX. Dico ultimo circa ultimum punctum : Efficax ratio a priori quare defensio cum præfatis conditionibus positis in præcedenti conclusione sit licita est quam S. Thomas assignat in principio corporis articuli, quæ ratio potissimum in hoc consistit, quoniam defensio facta cum præfatis conditionibus nullam habet rationem malitiæ, ergo est justa, et licita. Antecedens probatur, quia occisio subsecuta nullo modo imputatur ad culpam; ergo talis defensio nullam habet rationem malitiæ, si enim aliquam haberet maxime ex parte occisionis subsecutæ. Sed probatur antecedens, nam talis occisio non est voluntaria ipsi aggresso, si quidem est præter intentionem voluntatis; ergo talis occisio non imputatur aliquo modo ad culpam. Consequentia est manifesta, nam in tantum aliquid est peccatum in quantum est voluntarium. Antecedens autem ostendit D. Thomas ex quodam præsupposito principio, quoniam bene potest contingere quod alicujus actionis sint duo effectus, quorum alter sit volutus et intentus, alter vero sit omnino præter intentionem voluntatis, et hoc quidem principium verissimum est, et illius possunt plura exempla assignari. Actus autem morales sumunt speciem ex eo quod se habent per se in ordine ad voluntatem, et non ex eo quod est per accidens, et præter intentionem voluntatis, et sic contingit in actu defensionis propriæ vitæ cum præfatis conditionibus. Nam actus ille defensionis habet duos effectus, alter est per se ad quem per se ordinatur illa actio, qui quidem est tueri, et conservare propriam vitam; alter vero est per accidens, videlicet mors aggressoris; tum, quia effectus ille mortis non semper sequitur, sed aliquando; tum, quia non sequitur ex vi illius actus, quo aggressus se

defendit, sed ex malitia aggressoris; tum denique, quia actus ille defensionis non ordinatur ad illum effectum mortis, et ex hoc provenit, quod voluntas per se possit intendere primum effectum, et nullo modo secundarium, et subsecutum. Quæ ratio D. Thomæ quamvis optima sit et a priori, adhuc tamen habet difficultatem, quæ quidem amplius examinabitur in subsequentibus, et præsertim articulo immediate sequenti.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XXI. Pro prima sententia supra relata videri potest Lessius lib. II, cap. IX, dubitatione VIII, qui refert auctores, et præcipua illorum fundamenta, quæ hujusmodi sunt, magis homo tenetur prospicere bono spirituali proximi, quam propriæ vitæ, et maxime si bonum spirituale proximi sit magni momenti, quale est liberare proximum ab æterna damnatione: ergo cum dispendio tanti damni spiritualis proximi, quale est aggressorem damnari si in ipsa aggressionem occidatur, non erit licitum alicui seipsum defendere. Confirmatur, quoniam multoties tenetur quis ex charitate exponere propriam vitam pro spirituali salute proximi, de quo 2-2, quæst. XXVI, articulo IV, et quæst. XXXIII, articulo II. Sed non potest urgentior reperiri casus, in quo aliquis teneatur vitam temporalem ponere pro spirituali vita proximi, quam iste casus de quo loquimur; ergo in tali casu non licebit aggressorem occidere defendendo propriam vitam, si quidem cum occisione aggressoris sequitur æterna ejus mors spiritualis.

XXII. Confirmatur secundo, quia si aliqua ratione in hoc casu esset

licitum seipsum defendere cum tam gravi damno temporali, et spirituali aggressoris, eo esset, quia ipse aggressor culpa sua se exponit tali periculo, sed hæc ratio est nullius momenti; ergo minor probatur, quoniam ex hoc sequeretur, quod si aggressus dedit culpabilem occasionem et causam, ut ab aggressore invaderetur, sequeretur quod tunc non esset licitum seipsum defendere cum occisione aggressoris, si quidem aggressor non culpa sua, sed culpa aggressi exposuit se tali periculo.

XXIII. Ad hoc argumentum cum prima confirmatione jam satis constat ex dictis conclusione quarta, quod licet quis teneatur vitam temporalem exponere pro spirituali vita proximi, id verum est quando est medium per se ordinatum ad spirituales vitam proximi, quod in præsentem casu locum non habet. Ad secundam confirmationem respondetur, quod occisio aggressoris sequitur ex malitia ipsius, et non per se, neque ex intentione aggressi defendentis se, etiam si ipse aggressus culpabilem causam, et occasionem dederit aggressori, ut jam diximus in sexta conclusione.

XXIV. Fundamentum pro secunda sententia est, quia strictiori jure, et præcepto tenetur quis propriam vitam conservare, et defendere quam vitam proximi, ergo aggressus non solum potest, sed etiam tenetur seipsum defendere, cum occisione aggressoris. Ad hoc argumentum constat ex dictis in prima conclusione, et sequentibus quando quis teneatur se defendere, et quando possit se non defendere.

XXV. Pro fundamento quartæ sententiæ est, quod aggressus fuit in culpa, ut invaderetur ab aggressore, sicut dicebamus in secunda confirmatione primæ sententiæ. Ad quod satis constat ex his quæ ad

dictam secundam confirmationem dicta sunt.

ARTICULUS IV.

An liceat privatæ personæ in defensionem vitæ suæ intendere occisionem aggressoris tamquam medium ad suam defensionem, aut velle talem occisionem, saltem indirecte per accidens, vel aliquo alio modo.

I. Hæc difficultas (ut insinuat in titulo disputationis) potest habere duplicem sensum. Primus sensus est, utrum possit quis in defensionem vitæ intendere occisionem aggressoris tamquam medium ad suam defensionem, ut ad finem: secundus sensus est, utrum possit quis aliquo modo velle occisionem aggressoris, ita ut etsi tamquam medium non possit velle illam possit saltem indirecte, vel per accidens, vel aliquo alio modo illam velle.

II. Circa primum igitur sensum est duplex sententia. Prima quidem affirmativa, quam tenet Navarrus in manuali, cap. XV, num. III; Sylvester verbo homicidium quæstione V; Halensis III part. quæstione XXXIV, membro II, articulo XI; D. Antonius, et alii quos refert, et sequitur Lessius libro II, capite IX, dubitatione VIII, numero LIII. Quinimo ab hac sententia parum aut nihil differt sententia magistri Soto et Victoriæ, quam infra referemus, et potissimum fundamentum hujus sententiæ est primum argumentum infra ponendum. Secunda tamen sententia est opposita negativa, et communis inter theologos, cum D. Thoma in hoc articulo, videlicet, quod nullo modo potest occisio aggressoris esse intenta, nec tamquam medium nec tamquam finis. Sed tamen hanc